

**NACRT**

**OPŠTINA BAR**

**SEKRETARIJAT ZA KOMUNALNE POSLOVE I SAOBRAĆAJ**



**LOKALNI PLAN**

**ZA KONTROLU POPULACIJE PASA NA TERITORIJI**

**OPŠTINE BAR**

**ZA PERIOD OD 2025-2030. GODINE**

**Bar, Avgust 2025. godine**

**RADNA GRUPA**  
**ZA IZRADU LOKALNOG PLANA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA**  
**2025-2030. GODINE:**

**Ljubiša Tadić, Opština Bar – predsjednik**

**Maja Rajković, Opština Bar - član**

**Ružica Mirković, veterinarski inspektor - član**

**Petar Žižović, veterinarski tehničar - AZIL - član**

**Snežana Simić, NVO “Šapice” – član**

**Milica Leković, volonter - član**

## SADRŽAJ

<b>UVOD</b> .....	4
<b>1. OSNOV ZA DONOŠENJE LOKALNOG PROGRAMA</b> .....	5
<b>2. OSNOVNI PRINCIPI</b> .....	5
<b>3. POJMOVI</b> .....	6
<b>4. ZAKONODAVNI OKVIR</b> .....	7
<b>5. ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA</b> .....	9
<b>6. TRENUTNO STANJE NA TERITORIJI OPŠTINE BAR</b> .....	9
<b>7. CILJEVI Plana ZA KONTROLU POPULACIJE PASA NA TERITORIJI OPŠTINE BAR</b> .....	11
<b>8. AKTIVNOSTI I MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA</b> .....	11
8.1. Usvajanje i promocija lokalnog plana za kontrolu populacije pasa .....	12
8.2. Identifikacija i registracija pasa u skladu sa zakonom .....	14
8.3. Kontrola razmnožavanja .....	15
8.4. OBUKE I EDUKACIJE O ODGOVORNOM VLASNIŠTVU .....	16
8.5. Edukacija djece u obrazovnim ustanovama o odgovornom vlasništvu kućnih ljubimaca .....	17
8.6. Saradnja sa Lovačkim udruženjem u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa .....	19
8.7. razmatranje lokacije parka za pse i ograđenog dijela plaže za pse .....	19
8.8. Smanjenje učestalosti ugriza pasa .....	20
8.9. Sankcionisanje nelegalnih odgajivačnica pasa .....	20
8.10. Spriječavanje dovoženja pasa lualica sa teritorija drugih opština .....	21
8.11. Nabavka kanti za odlaganje psećeg otpada .....	21
8.12. Kontrola životne sredine .....	21
<b>9. NEOPHODNI RESURSI</b> .....	22
<b>10. MONITORING I EVALUACIJA Plana</b> .....	22
<b>11. LITERATURA</b> .....	23
<b>12. POPIS SLIKA I GRAFIKONA</b> .....	24
<b>13. AKCIONI PLAN</b> .....	25

## UVOD

Plan za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Bar (u daljem tekstu: Plan) uređuje pitanja od značaja za kontrolu populacije napuštenih i vlasničkih pasa koji nisu pod nadzorom ljudi.

Zakon o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list Crne Gore", br. 014/08, 040/11 i 047/15) je krovni propis kojim se uređuje oblast zaštite dobrobiti životinja. Ovim zakonom su definisane obaveze i odgovornosti fizičkih i pravnih lica u cilju zaštite zdravlja i dobrobiti životinja.

Aktivnostima i radom na kontroli zdravlja i dobrobiti životinja utiče se i na kontrolu zdravlja ljudi. Populacija pasa može direktno da utiče na pojavu zoonoza, zato je izuzetno važno kontrolisati pse bez nadzora, naročito sprovođenjem mjera koje utiču na nekontrolisano razmnožavanje pasa i mjera za kontrolu populacije koje treba da se sprovede na human i održiv način.

Skupština opštine Bar je usvojila Odluku o kućnim ljubimcima na teritoriji opštine Bar ("Službeni list Crne Gore – opštinski propisi", br. 012/24). Zakonski osnov za donošenje ove odluke sadržan je u članu 27 stav 7 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja ("Službeni list Crne Gore", br. 014/08, 040/11 i 047/15), članu 3 stav 1 tačka 14 i člana 15 stav 1 Zakona o komunalnim djelatnostima ("Službeni list Crne Gore", br. 055/16, 074/16, 002/18 i 066/19, 140/22), članu 27 tačka 24 Zakona o lokalnoj samoupravi ("Službeni list Crne Gore", br. 002/18, 034/19, 038/20, 050/22 i 084/22) i članu 43 Statuta Opštine Bar ("Službeni list Crne Gore – opštinski propisi", br. 37/18). Odluka je bila neophodna kako bi se stvorili uslovi za kvalitetnije obavljanje komunalne djelatnosti zbrinjavanja napuštenih i izgubljenih životinja (kućnih ljubimaca) i održavanje skloništa za njihovo zbrinjavanje, uspostavljanje kontrole populacije pasa i povećanje svijesti o odgovornom vlasništvu, kao i za smanjenje broja ujeda i napada pasa na građane i njihovu imovinu i povećanje stepena zaštite dobrobiti životinja. Na području opštine Bar na lokaciji Kufin osnovano je sklonište za smještaj i zaštitu napuštenih i izgubljenih pasa sa područja Opštine Bar, a povjereno je na upravljanje d.o.o. "Lovstvo" iz Bara.

Da bi se razumjela dinamika populacije pasa koriste se metode za dobijanje ukupnog broja populacije i metode za kontinuirano praćenje gustine i broja pasa na ulicama. Ove procjene populacije pasa takođe mogu da otkriju probleme koji se odnose na pse na određenoj lokaciji, što može pomoći prilikom određivanja prioriteta ključnih aktivnosti u sistemu kontrole. Od posebne je važnosti sprovesti demografsko ispitivanje kako bi se utvrdio izvor pasa lualica (psi koji imaju vlasnika i slobodno lutaju; psi/štenad koja su rezultat nekontrolisanog razmnožavanja, a koje je vlasnik napustio; psi bez vlasnika koji se razmnožavaju), ponašanje vlasnika pasa i stav stanovništva prema psima na ulicama.

Humani i efikasni planovi kontrole treba da se oslanjaju na koncept odgovornog vlasništva koji značajno može redukovati broj napuštenih životinja i problem koji se za njih vezuju. S obzirom da je ekologija napuštenih životinja u velikoj mjeri vezana za ljudske aktivnosti, kontrolu populacije ovih životinja moraju da prate promjene u ponašanju čitave zajednice. Cilj plana je uspostavljanje održivog sistema za kontrolu populacije pasa u zajednici, kao i poboljšanje zdravlja i dobrobiti vlasničkih pasa i pasa lualica.

Problem napuštenih životinja može se riješiti samo planski organizovanom, kontinuiranom akcijom svih zainteresovanih strana u društvu kroz jasno osmišljen plan humanog rješavanja problema koji se tiče napuštenih životinja. Da bi plan bio efikasan, potrebna je saradnja svih relevantnih institucija: lokalne samouprave, nadležnog Ministarstva – Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, preduzeća Lovstv-a iz Bara, veterinara, udruženja za zaštitu životinja i građana.

## 1. OSNOV ZA DONOŠENJE LOKALNOG PROGRAMA

Osnov za donošenje plana za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Bar sadržan je u obavezama iz akcionog plana koji je sastavni dio Nacionalnog Programa za kontrolu populacije pasa, koji je potrebno usvojiti i početi realizovati.

U okviru Svjetske organizacije za zdravlje životinja – World Organisation for Animal Health-WOAH<sup>1</sup>, balkanske zemlje uključujući i Crnu Goru su se složile da do 2025. godine postignu potpunu usklađenost sa poglavljem 7.7.

Procjena WOAH je istakla niz nedostataka kao što su:

- nedostatak sistematskog praćenja broja i rasprostranjenosti pasa i trendova vlasništva;
- nedostatak obrazovanja i informisanosti vlasnika pasa koji može uticati na kontrolu populacije pasa i odgovorno ponašanje vlasnika;
- nedostatak stručne obuke za veterinarske inspektore, zaposlena lica u skloništima, komunalnim preduzećima i nevladinim organizacijama;
- loši uslovi smještaja životinja u skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce) u registrovanim i neregistrovanim skloništima;
- unapređenje sistema identifikacije i registracije kućnih ljubimaca odnosno uspostavljanja centralne baze;
- nedostatak resursa i tehničkih kapaciteta za razvoj i implementaciju odredbi o kontroli napuštenih pasa;
- slaba percepcija javnosti o napuštenim psima i nedostatak efikasnog učešća zainteresovanih strana;
- veliki broj ugriza pasa i naknada isplaćenih građanima, kao i visoki troškovi tretmana postekspozicijske profilakse (PEP);
- potreba za većom koordinacijom i komunikacijom zainteresovanih strana (stručna lica iz oblasti veterinarske struke, privatni i javni sektor, nacionalne i lokalne vlasti, NVO, stanovništvo, akademska zajednica, obrazovne institucije, međunarodne organizacije, istaknuti pojedinci, stručna lica iz kinološke struke).

## 2. OSNOVNI PRINCIPI

Ovaj plan se zasniva na postojećem zakonskom okviru i WOAH standardima definisanim u 7.7. poglavlju za kontrolu populacije pasa.

Načela plana su sljedeća:

---

<sup>1</sup> WOAH – World Organization for Animal Health, prev. Svjetska organizacija za zdravlje životinja

- **Opšta načela** zaštite dobrobiti životinja koja obuhvataju zdravlje i dobrobit životinja i koja se razvijaju na naučnim istraživanjima, uključujući prevenciju bolesti i veterinarsko-zdravstvenu zaštitu.
- **Promocija odgovornog vlasništva** je jedan od najznačajnijih doprinosa u smanjenju broja napuštenih pasa i smanjenju učestalosti ugriza i zoonoza. Ponašanje i odgovorno držanje pasa od strane vlasnika je fundamentalna komponenta programa kontrole koja treba da doprinese dugotrajnim i održivim rezultatima.
- **Ekologija pasa** je usko povezana sa ponašanjem ljudi i bilo koja intervencija će biti uspješna samo ako je praćena promjenama u ponašanju ljudi, prije svega vlasnika pasa i njihove svijesti o odgovornosti kao držaoca životinje.
- **Kontrola populacija pasa** mora se sprovoditi kontinuirano, sa intervencijama koje se vremenom razvijaju i prilagođavaju novonastalim uslovima. Za to je potrebno uspostaviti i održavati sistem kontrole pasa na partnerskoj osnovi između Vlade, nadležnih organa i institucija, veterinarskih organizacija i civilnog sektora.
- **Unapređenje i jačanje legislative i edukacija** je proces koji treba da se kontinuirano odvija. Ovaj program je usklađen sa postojećim zakonskim okvirom Crne Gore i sa WOA 7.7 poglavljem za kontrolu populacije napuštenih pasa, te ne ograničava dalji razvoj legislative kojom bi se unaprijedile i ojačale zakonske mjere u ovoj oblasti.
- **Implementacija na lokalnom nivou:** Nacionalni program za kontrolu populacije pasa treba da se implementira na lokalnom nivou kroz planove prilagođene specifičnosti sredine u kojoj se sprovode, a u sljedećoj fazi neophodno je razviti potrebne stručne i tehničke kapacitete i obezbijediti visok nivo javne podrške kako bi se program uspješno implementirao na lokalnom nivou.
- **Monitoring i evaluacija:** Monitoringom i evaluacijom se procjenjuje efikasnost lokalnih mjera, te se program prilagođava lokalnim potrebama.
- **Princip održivosti i efikasnosti** na kojem se zasnivaju sve predložene mjere.

### 3. POJMOVI

Pojedini pojmovi imaju sljedeće značenje:

**Plan kontrole populacije pasa** (dog population control plan) je plan čiji je cilj kontrola i smanjivanje populacije pasa lualica na određeni nivo i/ili upravljanje populacijom na tom određenom nivou i/ili upravljanje radi postizanja definisanih ciljeva, uključujući i vlasničke pse bez nadzora;

**Sklonište za napuštene životinje (kućne ljubimce)** (stray animal pet shelter) je prostor sa objektima u kojem se privremeno smještaju pronađene (napuštene i izgubljene) životinje na dalju brigu i moguće udomljavanje;

**Vlasnik/držalac životinja** (animal keeper) je pravno ili fizičko lice koje je odgovorno ili zaduženo za životinje, stalno ili privremeno;

**Vlasnički pas** (owned dog) je pas u vlasništvu i pod nadzorom lica koje je za njega odgovorno;

**Izgubljeni pas** (lost dog) je pas kojeg je držalac izgubio mimo svoje volje;

**Napušteni pas** (abandoned dog) je pas koji nema dom ili se nalazi izvan njega, lišen brige i njege vlasnika/držaoca koji ga je svjesno napustio;

**Pas lotalica** (stray dog) je svaki pas koji nije pod direktnom kontrolom lica ili pas kojeg vlasnik ne spriječava u lutanju, i to:

- pas koji ima vlasnika, ali ipak slobodno luta i nije pod stalnom kontrolom ili ograničenjem;
- pas koji slobodno luta i nema vlasnika;
- pas koji slobodno luta o kome vode računa pojedinci ili grupa građana;
- pas koji je prošao CNVR<sup>2</sup> program i vidno je obilježen ušnom markicom.

**Usmrćivanje** je postupak koji se obavlja sredstvima i metodama određenim za tu svrhu i na propisan način tako da se životinjama prouzrokuje najmanje moguća bol, patnja i strah.

**Uhvati-steriliši-vakciniši protiv bjesnila-pusti** (CNVR-catch neuter vaccinate relase) je jedna od mogućih mjera kontrole populacije pasa kojom se psi lotalice nakon sterilizacije i veterinarske obrade vraćaju u sredinu iz koje su uzeti.

## 4. ZAKONODAVNI OKVIR

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove imaju glavnu ulogu u donošenju relevantnih propisa u Poglavlju 12 – Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika. U oblasti veterinarske politike fokus djelovanja je stavljen na preventivne mjere i program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja sa posebnim aspektom na naročito opasne zarazne bolesti i zoonoze (naročito bjesnilo), te koordinacije i kontrola njihovog sprovođenja u što su uključeni i ostali nadležni organi i to: Specijalistička veterinarska laboratorija, Veterinarska komora Crne Gore i registrovane veterinarske ambulante koje obavljaju poslove iz oblasti veterinarske djelatnosti propisane zakonskim i podzakonskim aktima koji uređuju ovu oblast, kao i lokalne samouprave u skladu sa svojim nadležnostima.

Spisak relevantne zakonske regulative:

1. **Zakon o veterinarstvu** ("Službeni list CG", br. 030/12, 048/15, 057/15, 052/16, 043/18 i 84/24) kojim se uređuju uslovi i način obavljanja veterinarske djelatnosti, zdravstvena zaštita životinja, mjere veterinarskog javnog zdravlja, veterinarska zaštita životne sredine, kao i druga pitanja od značaja za obavljanje veterinarske djelatnosti čija je organizacija i sprovođenje zaštite zdravlja životinja i sprovođenje mjera veterinarskog javnog zdravlja od interesa za Crnu Goru;
2. **Zakon o zaštiti dobrobiti životinja** ("Službeni list CG", br. 014/08 i 047/15) kojim se uređuju prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica za zaštitu dobrobiti životinja koje se uzgajaju ili drže za proizvodnju od nepotrebnog bola, patnje ili povreda, zaštite pri usmrćivanju, klanju i prevozu, pri obavljanju zahvata na životinjama i vršenju eksperimenata, kao i druga pitanja od značaja za dobrobit životinja;
3. **Zakon o identifikaciji i registraciji životinja** ("Službeni list CG", br. 048/07, 073/07, 073/10 i 048/15) kojim se uređuje način identifikacije i registracije životinja i gazdinstava;
4. **Pravilnik o načinu identifikacije pasa i mačaka** ("Službeni list CG", br. 060/18) kojim se propisuje način identifikacije pasa i mačaka;
5. **Pravilnik o načinu vođenja registra i izdavanju pasoša za kućne ljubimce** ("Službeni list CG", br. 053/15 i 028/17) kojim se propisuje način vođenja registra kućnih ljubimaca i način izdavanja pasoša za kućne ljubimce;

<sup>2</sup> CNVR – Catch Neuter Vaccinate Release, prev. Mjera kontrole Uhvati-steriliši-vakciniši protiv bjesnila-pusti

6. **Pravilnik o uslovima za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca** ("Službeni list CG", br. 042/16) kojim se propisuju bliži uslovi za nekomercijalno kretanje kućnih ljubimaca;
7. **Pravilnik o mjerama za sprječavanje pojave, utvrđivanje, suzbijanje i iskorjenjivanje bjesnila kod životinja** ("Službeni list CG", br. 053/11) kojim je propisan program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja koji se donosi na osnovu člana 47 stav 3 Zakona o veterinarstvu i predviđa mjere kontrole bjesnila vakcinacijom pasa i mačaka protiv bjesnila koji se vrši u skladu sa upustvom proizvođača vakcine. Psi i mačke stariji od tri mjeseca vakcinišu se jedanput godišnje, inaktivisanom vakcinom protiv bjesnila, uz revakcinaciju, prema upustu proizvođača vakcine. Uprava obezbjeđuje vakcinu za potrebe sprovođenja vakcinacije za pse i mačke u registrovanim skloništima za napuštene životinje (kućne ljubimce);
8. **Pravilnik o mjerama za spječavanje pojave Echinococcus multilocularis** ("Službeni list CG", br. 076/19 i 130/24) kojim se propisuju mjere za sprječavanje pojave Echinococcus multilocularis kod pasa;
9. **Pravilnik o načinu držanja opasnih pasa** ("Službeni list CG", br. 031/17) kojim su propisani uslovi i način držanja opasnih pasa;
10. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju objekti namijenjeni obuci pasa** ("Službeni list CG", br.030/16) kojim se propisuju uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za obuku pasa u pogledu opreme i zaštite dobrobiti životinja i način vođenja registra objekata za obuku pasa;
11. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju odgajivačnice** ("Službeni list Crne Gore", br. 021/15) kojim se propisuju uslovi koje treba da ispunjavaju odgajivačnice u pogledu objekta, opreme i uslova neophodnih za zaštitu dobrobiti životinja i način vođenja registra odgajivačnica;
12. **Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjavaju pansioni i skloništa za napuštene životinje** ("Službeni list Crne Gore", br. 028/15) kojim se propisuje veterinarsko-sanitarni uslovi koje treba da ispunjavaju objekti za privremeni smještaj napuštenih kućnih ljubimaca pansioni i skloništa, način osposobljavanja lica za brigu o životinjama, način vođenja registra pansiona i skloništa i način evidencije o pronađenim životinjama i njihovom zbrinjavanju ili usmrćivanju;
13. **Pravilnik o bližim uslovima koje treba da ispunjavaju prevoznik i prevozno sredstvo za prevoz životinja** ("Službeni list Crne Gore", br. 049/18) kojim se propisuje uslovi koje treba da ispunjavaju prevoznik i prevozna sredstva za obavljanje prevoza životinja, sadržaj plana puta i način osposobljavanja pratioca životinja;
14. **Odluka o osnivanju Savjeta za zaštitu životinja** ("Službeni list CG", br. 040/18) kojom se, radi praćenja razvoja naučnih i stručnih saznanja na području zaštite životinja i predlaganja načina poboljšanja zaštite životinja u Crnoj Gori, te davanja stručnih mišljenja po pitanjima etike i zaštite životinja u postupcima upotrebe životinja za eksperimente, osniva Savjet za zaštitu životinja;
15. **Odluka o kućnim ljubimcima na teritoriji opštine Bar** ("Službeni list CG – opštinski propisi", br. 012/24), kojom se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca, sakupljanje, smještaj, način postupanja sa napuštenim i izgubljenim kućnim ljubimcima, način zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja na teritoriji opštine Bar.

## 5. ODGOVORNOSTI I OVLAŠĆENJA

Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja i Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja definisane su nadležnosti Uprave i ostalih državnih i lokalnih institucija koje se bave ovom problematikom, kao i obaveze pojedinaca – držaoca odnosno vlasnika pasa.

U sprovođenju nacionalnog Programa odgovornost i nadležnosti imaju sledeće institucije: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo pravde – Krivični zakonik Crne Gore, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Uprava za bezbednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Savjet za zaštitu životinja, kao i ostale institucije i organizacije: Veterinarske ambulante i specijalističke veterinarske ambulante, Veterinarska komora, Udruženje veterinaru male prakse Crne Gore, Udruženje veterinaru Crne Gore, nevladine organizacije i udruženje građana, državni i lokalni mediji i vlasnici pasa i lokalne uprave.

Za sprovođenje plana za kontrolu populacije pasa na teritoriji opštine Bar odgovornost i nadležnost imaju: Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj, Služba komunalne inspekcije i policije, d.o.o. "Lovstvo" Bar i MUP. U vršenju svojih nadležnosti mogu saradivati sa veterinarskim ambulantama, lokalnim medijima, NVO, udruženjima građana i vlasnicima pasa.



1. Sklonište za napuštene životinje u Baru

## 6. TRENUTNO STANJE NA TERITORIJI OPŠTINE BAR

Sistem identifikacije i registracije pasa u Crnoj Gori uspostavljen je 28.09.2019. godine. Uspostavljeni sistem je donio ključne promjene, posebno one koje se odnose na odgovorno ponašanje vlasnika, a takođe se očekuje da će uticati na smanjenje broja napuštenih pasa.

Svjedočimo sve češćoj pojavi da vlasnici svoje pse drže u lošim uslovima, kao i da svoje pse napuštaju iz različitih razloga, čime se broj pasa lualica, naročito broj štenadi na javnim gradskim površinama povećava. Tokom višegodišnje prakse, primjećeno je da se psi koji se nađu na ulicama mogu podjeliti u nekoliko kategorija:

1. **Izgubljeni pas** – pas koga vlasnik traži i prijavio je njegov nestanak;
2. **Pas bez nadzora** – pas neodgovornog vlasnika koji veliki dio vremena provodi na ulici;
3. **Napušteni pas** – pas kojeg je vlasnik napustio, tj. izbacio na ulicu;
4. **Pas koji nikada nije imao vlasnika** – pas koji se okotio na ulici i tu se i zadržao.

Za odabir najefikasnijih metoda kontrole brojnosti napuštenih pasa na teritoriji grada Bara, kao i monitoring uspješnosti, neophodno je istražiti njihovu populaciju, a nakon toga izraditi program kontrole. Praćenje populacije napuštenih pasa omogućava da se detaljno isplaniraju koraci realizacije programa kontrole, potrebnih aktivnosti i broj neophodnih izvršilaca programa, veličine prihvatilišta, transportna sredstva, troškovi sterilizacije, kao i ishrane i njege napuštenih pasa koji borave u prihvatilištu.

Zbog analiza u nekontrolisanim uslovima, nemoguće je utvrditi precizan broj prisutnih pasa, već samo odrediti njihov približan broj koji odgovara veličini njihove populacije. Za određivanje brojnosti populacije napuštenih pasa, koriste se relativne metode. One uključuju metode proporcijalne zastupljenosti i prebrojavanje.

Direktna prebrojavanja su pogodna za krajeve sa manjom gustinom naseljenosti i nisu praktično primjenljiva na velikim prostorima. Takav metod uključuje vizuelno prebrojavanje pasa u datoj oblasti u određenom vremenskom periodu. Ukoliko je nemoguće prebrojati sve pse prisutne u toj oblasti, dobijeni podaci mogu poslužiti za približnu procjenu ukupnog broja pasa.

Prije sprovođenja istraživanja bitno je izabrati i na mapi označiti oblasti za istraživanje. U tako označenim oblastima istraživanja treba sprovoditi u isto vrijeme, u periodu od sedam dana. Treba voditi računa da se ne ubroje već identifikovani psi. Istraživanje je potrebno sprovesti u narednoj godini, u vremenskom okviru koji je najpovoljniji za kvalitetno utvrđivanje stanja populacije pasa.



2. Veterinarski tretman u Skloništu za napuštene životinje u Bar

## 7. CILJEVI PLANA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA NA TERITORIJI OPŠTINE BAR

Okvirni ciljevi plana za kontrolu populacije pasa u opštini Bar obuhvataju:

- smanjenje i kontrolu populacije napuštenih pasa i pasa bez nadzora;
- poboljšanje zdravlja i dobrobiti populacije vlasničkih pasa i pasa bez nadzora;
- izgradnju sistema za kontrolu populacije pasa;
- poboljšanje uslova u skloništu;
- jačanje instituta "odgovornog vlasništva", kao i edukaciju i podizanje svijesti stanovništva;
- smanjenje broja ujeda i drugih negativnih pojava izazvanih od strane uličnih pasa (saobraćajne nesreće, izazivanje šteta domaćinstvima i dr.).

## 8. AKTIVNOSTI I MJERE ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA

Na osnovu postojećih podataka i trenutne situacije na teritoriji opštine Bar, sve u cilju realizacije ovog plana, predlažemo sljedeće mjere:

1. Usvajanje i promociju lokalnog plana za kontrolu populacije pasa i njegovo praćenje;
2. Izvršiti u što kraćem roku procjenu broja pasa i njihove rasprostranjenosti;
3. Identifikaciju i registraciju pasa u skladu sa zakonom;
4. Kontrola razmnožavanja pasa;
5. Obuka;
6. Saradnju sa Lovачkim udruženjem u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa;
7. Edukaciju i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu;
8. Razmatranje lokacije parka za pse i ograđenog dijela plaže za pse;
9. Smanjenje učestalosti ugriza pasa;
10. Sankcionisanje nelegalnih odgajivačnica pasa;
11. Sprečavanje prevoza i ostavljanja pasa lualica sa teritorija drugih opština;
12. Nabavku kanti za odlaganje psećeg otpada.

Ovdje je potrebno posebno napomenuti da ni jedna mjera primjenjena samostalno, bez drugih mjera i aktivnosti ne može dati dugoročne i održive rezultate, te samo kombinovanjem navedenih mjera kontrole populacije pasa moguće je postići najbolje rezultate.



3. Slika pasa u Skloništu za napuštene životinje u Baru

### 8.1. USVAJANJE I PROMOCIJA LOKALNOG PLANA ZA KONTROLU POPULACIJE PASA

Plan je usklađen sa zakonskim okvirom i Nacionalnim programom za kontrolu populacije pasa u Crnoj Gori. Za implementaciju Plana lokalna samouprava će obezbijediti odgovarajuće ljudske, infrastrukturne i finansijske resurse.

Mjere na lokalnom nivou, u skladu sa rezultatima procjene i specifičnosti sredine treba da imaju za cilj:

- poboljšanje zdravlja i dobrobiti populacije vlasničkih, napuštenih i pasa lotalica;
- smanjenje i kontrolu populacije napuštenih i pasa lotalica;
- smanjenje broja ujeda i drugih negativnih pojava i situacija (saobraćajne nesreće, buka i slično);
- promovisanje odgovornog vlasništva i podizanje svijesti stanovništva;
- smanjenje rizika od bjesnila, ehinokokoze i drugih zoonoza;
- sprečavanje negativnih uticaja pasa na zajednicu preko zagađenja (npr. fekalije, buka) i rizika za druge pse, divlje životinje, domaće životinje i druge vrste kućnih ljubimaca.

Plan će biti usaglašen sa zakonskom regulativom i Programom za kontrolu populacije u Crnoj Gori. Vršiće se kontinuirano sprovođenje monitoringa i evaluacije, kako bi se procjenila uspješnost programa i planirale dalje aktivnosti. Članovi radne grupe će se sastajati na pola godine da nadgledaju implementaciju plana. O rezultatima sprovođenja plana vršiće se godišnje izvještavanje Uprave i Savjeta za zaštitu životinja, najkasnije do 30.aprila tekuće za prethodnu godinu.

Praćenje i ocjenjivanje plana važno je zbog:

- procjene stanja kako bi se pokazalo u kojoj mjeri plan ostvaruje svoje ciljeve;
- prepoznavanja problema, poboljšanja sprovođenja i definisanja uspješnih mjera djelovanja;

- poređenja uspješnosti plana koji se koristi na različitim lokacijama i u različitim situacijama (pod pretpostavkom da su metode standardizovane);
- redovnog usklađivanja/ažuriranja.

Praćenje i evaluacija je stalan proces kojim se vrši provjera napretka plana i mjera u odnosu na ciljeve definisane programom i lokalnim planom i omogućava redovno usklađivanje/ažuriranje.

Opšti indikatori koji se prate između ostalih su:

- veličina populacije pasa, rasprostanjenost i gustina;
- psi koji su obuhvaćeni programom CNR;
- zdravlje i dobrobit pasa u ciljnoj populaciji (npr. fizičko stanje, stanje kože, povrede ili šepavost);
- učestalnost zoonoza kod životinja i ljudi;
- broj ugriza pasa;
- broj udomljenih, uhvaćenih pasa;
- stav i ponašanje zajednice prema psima, vlasnički trendovi i odgovornost vlasnika;
- i drugi indikatori.

Za potrebe monitoringa i evaluacije postoje mnogi izvori informacija koji se mogu koristiti, uključujući:

- povratne informacije iz lokalne zajednice (sastanci, upitnici ili ankete itd.);
- dokumenta i mišljenja relevantnih stručnjaka (npr. veterinar, ljekara i institucija koje sprovode zakone itd.);
- mjerenje i procjene broja i kondicije pasa (direktna posmatranja veličine populacije i statusa dobrobiti);
- i drugi dostupni izvori.

### **Promocija lokalnog plana**

Od presudnog je značaja da u procesu konsultacija učestvuju svi oni koji se posredno ili neposredno suočavaju sa problemom napuštenih pasa. Potrebno je u najvećoj mjeri koristiti participativan pristup i to tako što će zainteresovane strane biti konsultovane, a njihovi predlozi korišćeni prilikom osmišljavanja budućih intervencija. Na ovaj način plan će biti mnogo bolje prihvaćen u lokalnoj zajednici i njegove šanse za uspjeh će biti veće. Potrebno je naglasiti da je problem pasa lualica društveno ekonomski problem i stoga je neophodno uključiti i dobiti podršku od šire zajednice. Neophodno je da svaki plan bude podržan i uključuje interese lokalne zajednice, aktivirati lokalne medije, kako bi se stvorili pozitivni preduslovi za implementaciju Plana kontrole populacije pasa na lokalnom nivou, čiji je dio i kampanja za promociju odgovornog držanja pasa kao i kampanje podizanje svijesti o ovoj temi u narednim godinama trajanja programa. U sklopu kampanje potrebno je organizovati tribine i radionice na lokalnom nivou, kako bi se stvorio pozitivan kontekst za implementaciju i obezbjedila podrška lokalne zajednice i svih relevantnih predstavnika na lokalnom nivou, prvenstveno kroz saradnju sa NVO. U planu je da se anketiraju građani o njihovom stavovima o psima u zajednici i programu uhvati-steriliši-pusti. Indikator za navedenu mjeru je evaluacija projekata sprovedenih u saradnji sa NVO sektorom, čije su aktivnosti, između ostalih i podizanje svijesti kroz medijsku promociju, edukacija u obrazovnim institucijama, kao i anketiranje ciljnih grupa, dijeljenje promotivnog materijala i sl.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar u saradnji sa nadležnima institucijama i drugim zainteresovanim stranama (Uprava, Savjet za zaštitu životinja, lokalni veterinari, NVO itd.).

**Rok:** IV kvartal 2025. godine usvajanje plana, a njegova implementacija i promocija 2025-2030. godine.

## 8.2. IDENTIFIKACIJA I REGISTRACIJA PASA U SKLADU SA ZAKONOM

Registracija i identifikacija pasa je ključni dio odgovornog vlasništva pasa, jer je povezana sa programima za zdravlje životinja, kao što je obavezna vakcinacija protiv bjesnila i omogućava praćenje pasa i pronalaženja vlasnika ako se pas izgubi i sprovođenje kaznene politike.

Vakcinacija protiv bjesnila i identifikacija pasa zakonska su obaveza vlasnika. Čipovanje je obavezno za sve odrasle i novorođene pse, najkasnije 90 dana od rođenja, odnosno prilikom prve vakcinacije protiv virusnih bolesti ili napuštanja legla. Za pse koji su čipovani tokom proteklih godina, uslijediće provjera čipa. Ukoliko je čip nemoguće očitati, pas će biti ponovo označen.

Mikročip je trajan, a očitava se pomoću kompatibilnog elektronskog čitača. Preko broja na čipu u jedinstvenoj bazi mogu se dobiti podaci o životinji i njenom vlasniku, čime se pored ostalog postiže i veći nivo odgovornosti držalaca životinja, a vlasnici stiču jedan od neophodnih uslova da svog ljubimca mogu voditi van granica Crne Gore.

Zahvaljujući identifikaciji i registraciji pasa moguće je pratiti i zdravstveni status obilježenih životinja, a obilježavanje je važno i za buduće aktivnosti na kontroli populacije pasa.

Identifikacija psa i registracija tog psa sa vlasnikom u Registar kućnih ljubimaca predstavlja važno sredstvo za ponovno spajanje izgubljenih pasa sa vlasnicima. Ona je dobar osnov za sprovođenje zakona i podsticanje odgovornosti kod vlasnika, jer životinja postaje prepoznatljiva kao vlasnička.

Dosljedno sprovođenje propisa za identifikaciju i registraciju pasa jedinstvenim identifikacijskim oznakama (mikročip), te ažuriranje uspostavljene baze podataka je u nadležnosti Uprave. Nakon identifikacije i vakcinacije od strane registrovane veterinarske ambulante vrši se upis pasa u Registar kućnih ljubimaca u skladu sa Zakonom o veterinarstvu i Pravilnikom o načinu identifikacije pasa i mačaka ("Službeni list CG", br. 062/18). Vlasnik životinje dobija i pasoš za kućne ljubimce.

Opština Bar će planirati sredstva potrebna za uslugu čipovanja vlasničkih pasa, kako bi se u kontinuitetu implementirao ovaj pravilnik, te kako bi svi psi bili identifikovani mikročipom registrovani u bazu podataka radi utvrđivanja stvarnog broja vlasničkih pasa i veličine populacije pasa. Takođe je važno, a ujedno i obaveza skloništa da se svi psi u skloništu identifikuju mikročipom i registruju u Registar kućnih ljubimaca i to obavlja veterinarska ambulanta u skloništu.

Zakonom o veterinarstvu, Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja, Zakonom o identifikaciji i registraciji životinja, Pravilnikom o načinu identifikacije pasa i mačaka regulišu se pitanja i kaznena politika u ovoj oblasti. Takođe i lokalnom Odlukom o kućnim ljubimcima na teritoriji opštine Bar između ostalog se propisuju uslovi i način držanja kućnih ljubimaca, sakupljanje, smještaj, način postupanja sa napuštenim i izgubljenim kućnim ljubimcima, način zbrinjavanja i kontrole njihovog razmnožavanja, kao i predviđene kaznene mjere za pravna i fizička lica – vlasnika pasa, kao i za privredno društvo koje vrši poslove zbrinjavanja napuštenih i izgubljenih kućnih ljubimaca i održavanje skloništa za njihovo zbrinjavanje.

NVO udruženja koja su ujedno i članovi radne grupe za izradu ovog plana, će donirati čitače mikročipova Službi komunalne policije i inspekcije i organizovati obuku za njihove službenike.

U akcionom planu ovog dokumenta navedene su aktivnosti pod rednim brojem 8.2., kao i akteri koji treba da ih sprovode, dok su indikatori broj vlasnika, kao i broj identifikovanih i vakcinisanih pasa.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, veterinarske organizacije, d.o.o. "Lovstvo" Bar, NVO.

**Rok:** I kvartal 2026. godine nabavka mikročipova, ostale aktivnosti 2026-2030.

### 8.3. KONTROLA RAZMNOŽAVANJA

Kontrola razmnožavanja uz odgovorno vlasništvo je značajna mjera u kontroli i upravljanju populacijama pasa. Radi kontrole razmnožavanja populacije pasa, Opština Bar će obezbijediti novčana sredstva kako bi se nesmetano i kontinuirano sprovodila ova mjera.

Smanjenje reprodukcije je humani način ograničavanja rasta populacije. Tamo gdje postoje populacije pasa bez nadzora ili bez vlasnika, kontrola reprodukcije se koristi za stabilizaciju ili smanjivanje njihovog broja na prihvatljiv nivo.

Na osnovu člana 22 Zakona o zaštiti dobrobiti životinja i prema standardima Svjetske organizacije za zdravlje životinja (WOAH), kontrola razmnožavanja je obaveza vlasnika i predstavlja odgovornost vlasnika psa koji je dužan obezbijediti kontrolu razmnožavanja životinja pod njegovim nadzorom. Kontrola razmnožavanja je sastavni dio odgovornog vlasništva, a njene metode uključuju sljedeće: hiruršku sterilizaciju, hemijsku kontracepciju i odvajanje ženki za vrijeme estrusa od nekastriranih mužjaka.

Subvencioniranje programa sterilizacije od strane državnih ili drugih organa i organizacija u kombinaciji sa drugim mjerama kontrole populacije pasa može znatno pomoći u smanjenju broja pasa lutilica i početnoj fazi implemetacije, ali je vrlo bitno planirati održivost takvog sistema nakon što se subvencioniranje završi.

Kontrola razmnožavanja je sastavni dio odgovornog vlasništva, a njene metode uključuju:

**Hirurška sterilizacija** – Uklanjanje reproduktivnih organa pod opštom anestezijom osigurava trajnu sterilizaciju i može značajno smanjiti seksualne nagone, naročito ako se uradi tokom faze razvoja životinje. Hiruršku sterilizaciju može obavljati samo veterinar zaposlen u registrovanoj veterinarskoj ambulanti. Ona uključuje odgovarajuću metodu uz primjenu anestezije i ublažavanje bola, poštujući standard dobre veterinarske prakse. Ljekovi i drugi veterinarski-medicinski proizvodi koji se koriste u kontroli razmnožavanja treba da budu sigurni, kvalitetni i efikasni za traženu svrhu, da se koriste u skladu sa uputstvom proizvođača i da imaju dozvolu za stavljanje u promet izdatu od strane Agencije za ljekove i medicinska sredstva Crne Gore.

**Hemisku kontracepciju** – Ove metode su još uvijek poprilično ograničene cijenom i činjenicom da se moraju ponavljati kao i problemom dobrobiti koje uzrokuju neke hemikalije. Trenutno, ni jedna metoda hemijske sterilizacije ili kontracepcije ne garantuje efikasnost bez rizika kada se koristi na lutajućim psima koji se ne prate.

**Odvajanje ženki za vrijeme estrusa od nekastriranih mužjaka** – Vlasnici se mogu edukovati tako da prepoznaju znakove dolaska perioda tjeranja i mogu izolovati ženku od svih mužjaka tokom ovog perioda. Izolacija zahtjeva minimalna ulaganja i nema potrebe za veterinarom da bi se izvršila.

**Uhvati-steriliši-vakciniši-pusti (CNVR)** je jedna od mjera koja se može koristiti, a kojom se kontroliše populacija na određenom lokalitetu gdje je stanovništvo informisano o ciljevima i očekivanim rezultatima CNVR intervencije. Potrebno je uspostaviti sistem nadzora nad psima koji su obuhvaćeni CNVR programom, koji će biti identifikovani i vidno obilježeni. Vraćeni psi moraju biti pod nadzorom lica koje će prihvatiti odgovornost da vodi brigu o njima. CNVR se može koristiti kao prelazna mjera dok se ne izgradi sveobuhvatni sistem i stabilizuje populacija pasa. CNVR je pogrešno shvaćen kao jedinstvena metoda za kontrolu populacije pasa. Međutim, on jeste jedan od načina za kontrolu reprodukcije, te kao i svaka druga mjera za kontrolu populacije, mora se koristiti u kombinaciji sa ostalim mjerama. CNVR nije sprovodiv na svim lokacijama; zahtjeva tolerantnu zajednicu koja prihvata pse lutilice i koja je spremna da brine o psima lutilicama. Takođe, bitno je da postoji odobrenje od strane institucija za CNVR i da je CNVR integrisan u sistem kontrole. CNVR nije odgovarajuća metoda za sve pse, ona bi se trebala primjenjivati na individualnoj osnovi i obuhvatiti pse za koje je ta metoda najadekvatnija.<sup>3</sup>

<sup>3</sup> [Programa-za-kontrolu-populacije-pasa-u-crnoj-gori](#),

Na primjer, udomljavanje može biti prikladnije za neke pse, kao što su socijalizovani štenci, dok psi koji izazivaju sukob kroz agresivno ponašanje ne mogu biti pogodni za povratak na teritoriju na kojoj su uhvaćeni. CNVR metodom se može doprinjeti smanjenju broja rođenih štenaca, ali tamo gdje je smrtnost štenaca velika populacija pasa se ne održava reprodukcijom, već napuštanjem i kretanjem pasa, pa je važno da se CNVR kombinuje sa ostalim mjerama radi uticaja na veličinu odrasle populacije pasa. Procenat ženki koje treba sterilisati godišnje zavisi od potencijalne stope rasta populacije (broj pasa koji će se reprodukovati nakon jedne godine, u poređenju sa prvobitnim brojem pasa). Psi moraju biti vraćeni tamo gdje su uhvaćeni nakon postoperativnog perioda u što kraćem mogućem roku, koji nije duži od 30 dana, pod uslovom da je životinja zdrava i oporavljena. Na taj način se održava populacija pasa na njihovim izvornim teritorijama pristupom istim resursima kao i prije hvatanja i izbjegava se rizik od agresije između pasa koji proizilazi iz puštanja na druge teritorije. Sterilizacija i kastracija pasa koji idu na udomljavanje nije isto što i sprovođenje CNR metode i vraćanje na prvobitnu teritoriju na način da se u što kraćem roku sterilize i kastrira što veći broj pasa.

Potrebno je kontinuirano sprovođenje kampanje koje promovišu sterilizaciju i kastraciju vlasničkih pasa, jer su napušteni vlasnički psi prepoznati kao jedan od glavnih izvora pasa na ulicama i povećanja populacije.

U akcionom planu ovog dokumenta navedene su aktivnosti pod rednim brojem 8.3., kao i akteri koji treba da ih sprovede, gdje je između ostalog predviđeno subvencioniranje sredstava za sterilizaciju/kastraciju 50 % za vlasničke pse. Za pse lualice sterilizaciju/kastraciju pasa obavlja angažovana veterinarska ambulanta u skloništu.

Indikatori bi bili broj sterilisanih vlasničkih i pasa lualica, kao i smanjen broj pasa lualica.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, d.o.o "Lovstvo" Bar, veterinarske ambulante.

**Rok:** 2025-2030. godine.

#### **8.4. OBUKE I EDUKACIJE O ODGOVORNOM VLASNIŠTVU**

Da bi se postigla efikasna kontrola populacije pasa na lokalnom nivou, neophodno je da se razradi sistem za kontrolu, uključujući sve tehničke i stručne kapacitete i znanje na svim nivoima uz mogućnost dodatne obuke za one koji već rade na kontroli populacije pasa. Programi tehničke obuke svih aktera uključenih u sprovođenje programa za kontrolu populacije pasa moraju zadovoljavati standarde propisane zakonom i priznatim svjetskim standardima dobre prakse.

Obuke se sprovode za:

- veterinarsko osoblje;
- hvatanje i prevoz pasa;
- procedure udomljavanja;
- socijalizacija pasa, ponašanje u gradu, ponašanje prema drugim psima i ljudima;
- eutanaziju – kada i kako se izvodi;
- vođenje evidencije i redovnu analizu podataka.

Na lokalnom nivou obuka treba da bude usmjerena na rukovodioce komunalnih organizacija, zaposlene u lokalnoj upravi koji su odgovorni za sprovođenje programa kontrole populacije pasa i sve zaposlene u skloništu za napuštene životinje.

Edukacija i podizanje svijesti o odgovornom vlasništvu je od izuzetnog značaja za kvalitetno prepoznavanje i rješavanje problema neodgovornog vlasništva, kao jednog od razloga za povećanje broja pasa na ulicama. Kako bi se podstaklo rješavanje ovog problema, potrebno je podizanje svijesti građana o odgovornom vlasništvu i obavezama koje imaju kao sadašnji i budući držaoci kućnih ljubimaca. Cilj je smanjenje broja napuštenih pasa i vlasničkih pasa bez nadzora. Dugoročno, edukacija je jedan od najbitnijih elemenata sveobuhvatnog pristupa upravljanja populacijom pasa, jer je ljudsko ponašanje vrlo uticajan faktor u dinamici populacije pasa. Generalno, edukacijom treba podsticati veću odgovornost držaoca pasa.

Edukacija o ponašanju pasa, navikama i odnosu djece prema njima treba da sadrži informacije o:

- izboru odgovarajuće rase psa i osiguranju zdravlja i dobrobiti psa, što uključuje navikavanje psa na okolinu u kojoj se nalazi, socijalizaciju i obuku psa;
- identifikaciji i registraciji pasa i upisu u Registar kućnih ljubimaca koji vodi Uprava;
- sprječavanju bolesti, naročito bjesnila, ehinokokoze i lajšmanioze redovnom vakcinacijom i tretiranjem protiv endo i ekto parazita;
- sredstvima namjenjenim kako bi se smanjila učestalost ugriza;
- sprječavanju negativnih uticaja izazvanih od strane pasa na životnu sredinu i na druge životinje;
- kontroli razmnožavanja pasa putem kontrole reprodukcije i ograničavaju kretanja ženki u estrusu.

Edukaciju treba razvijati u koordinaciji sa lokalnim obrazovnim ustanovama i treba biti sprovedena od strane obučениh profesionalaca. Bitno je uključiti sve grupe vezane za oblasti dobrobiti životinja: veterinare, škole, nadležne institucije, medije. Poruke edukacije mogu biti prenesene na razne načine, uključujući formalne seminare i predavanja u školama, brošure dijeljenje ciljanoj publici, podizanje svijesti stanovništva kroz štampu, panoe i radio i TV.

Informisanje javnosti putem edukacije i podizanja svijesti o odgovornom vlasništvu za ciljane grupe, doprinjeće podizanju nivoa informisanosti građana o načinima i metodama kontrole populacije napuštenih pasa, o mogućnostima udomljavanja u saradnji sa nadležnim institucijama, o potrebi kontrole razmnožavanja, i ključno podizanju svijesti o odgovornom vlasništvu, što za posledicu ima smanjenje broja pasa lualica.

Nosioci aktivnosti: Opština Bar, doo "Lovstvo" Bar, Uprava, NVO.

Period realizacije: Kontinuirano.

#### **8.5. EDUKACIJA DJECE U OBRAZOVNIM USTANOVAMA O ODGOVORNOM VLASNIŠTVU KUĆNIH LJUBIMACA**

Najveći izvor pasa na ulicama je posljedica neodgovornog vlasništva. Kako bi se podstaklo rješavanje ovog problema, potrebno je podizanje svijesti kako odraslih tako i djece školskog uzrasta o odgovornom vlasništvu, obavezama koje imaju kao sadašnji i budući vlasnici, držaoci kućnih ljubimaca i o svim elementima odgovornog vlasništva. Cilj je smanjenje broja napuštenih pasa i vlasničkih pasa bez nadzora.

Potrebno je da PR služba Opštine Bar u narednom periodu sprovedu kampanje za podizanje svijesti o obavezi poštovanja Odluke o uslovima i načinu držanja kućnih ljubimaca na teritoriji opštine Bar.

Kao sastavni dio ovih kampanja potrebno je izraditi promo materijali. Informacije je potrebno plasirati u saradnji sa Službom komunalne policije i inspekcije, te dalje u dogovoru sa Domom zdravlja Bar i d.o.o. "Lovstvo" Bar.

Dugoročno, edukacija je jedan od najbitnijih elemenata sveobuhvatnog pristupa upravljanja populacijom, jer je ljudsko ponašanje vrlo uticajan faktor u dinamici populacije pasa. Uopšte, edukacijom treba podsticati veću odgovornost vlasnika pasa. Takođe, postoje specifične ključne poruke edukacije koje bi bilo bitno naglasiti tokom različitih edukativnih aktivnosti, na primjer: prevencija ugriza, odabir i briga o psima, što se očekuje od odgovornog vlasnika, upućivanje na značaj i mogućnost pristupa preventivnim tretmanima, znanje o normalnim i abnormalnim ponašanjima pasa.

Edukacija o ponašanju pasa, navikama i odnosu odraslih i djece prema njima, treba da sadrži: informacije o izboru odgovarajuće rase psa i osiguranje zdravlja i dobrobiti psa, što uključuje navikavanje psa na okolinu u kojoj se nalazi, te socijalizacija i obuka psa: identifikaciju i registraciju pasa i upis u Registar kućnih ljubimaca koje vodi Uprava; spriječavanje bolesti, naročito bjesnila, ehinokokoze i lajšmanioze redovnom vakcinacijom i tretiranjem protiv endo i ekto parazita; edukacija namijenjena kako bi se smanjila učestalost ugriza, posebno djece; sprečavanje negativnih uticaja pasa na zajednicu preko zagađenja (npr. fekalije i buka), uzrokovanjem saobraćajnih nesreća i rizika za druge pse, divlje životinje, domaće životinje i druge vrste kućnih ljubimaca; kontrolu razmnožavanja pasa putem kontrole reprodukcije i ograničavanja kretanja ženki u estrusu.

Edukacijske inicijative treba da se razvijaju u koordinaciji sa lokalnim obrazovnim ustanovama i trebaju biti sprovedene od strane obučениh profesionalaca. Bitno je uključiti sve potencijalne izvore za edukaciju o psima kako bi se obezbjedilo da su poruke dosljedne, sa posebnim fokusom na poruke protiv surovosti i promovisanje pozitivne i zdrave koegzistencije sa životinjama u lokalnoj zajednici. Idealno, ovo bi objedinilo sve grupe iz područja za dobrobit životinja; veterinare, škole, institucije, organizacije za sprovođenje i medije. Poruke edukacije mogu biti prenešene na razne načine, uključujući formalne seminare i predavanja u školama.

Mjere su izrada i dijeljenje brošura ciljnoj grupi, podizanje svijesti u javnosti kroz štampane i elektronske medije i uspostavljanje saradnje sa obrazovnim ustanovama da se odredi određeni dan u godini kada će se organizovati edukativna predavanja o kućnim ljubimcima. Indikator bi bio broj realizovanih objava u medijima i broj organizovanih edukativnih predavanja.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, NVO, lokalni mediji, relevantne institucije. U planiranje i realizaciju ovih aktivnosti treba uključiti Ministarstvo prosvjete, veterinarske organizacije.

**Rok:** 2025-2030. godine.

## 8.6. SARADNJA SA LOVAČKIM UDRUŽENJEM U DIJELU KONTOLE POPULACIJE LOVAČKIH PASA

U cilju podizanja svijesti o dobrobiti, obavezi identifikacije i kontroli populacije lovačkih pasa, Opština Bar i d.o.o. "Lovstvo" Bar treba da ostvare saradnju sa lokalnim lovačkim organizacijama.

Neophodno je raditi na podizanju svijesti o bitnosti 4D testova i izvršiti testiranje na lajšmaniozu, s obzirom na to da su lovački psi i psi u primorskom području najpodložniji zarazi.

Mjera bi bila saradnja i angažovanje lovačkog udruženja Bar u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa, organizovanje određenog broja sastanaka s ciljem podizanju svijesti o odgovornom vlasništvu, promovisanje obavezne identifikacije i registracije lovačkih pasa kao i vakcinacije protiv bjesnila lovačkih pasa, a indikator bi bio broj uključenih lovaca na sastancima, veći broj popisanih lovačkih pasa kao i smanjen broj istih na ulicama.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, Lovačko udruženje Bar, Uprava, NVO.

**Rok:** 2025-2030. godine.

## 8.7. RAZMATRANJE LOKACIJE PARKA ZA PSE I OGRAĐENOG DIJELA PLAŽE ZA PSE

Bar je rastuća turistička destinacija koju turisti posjećuju tokom čitave godine. Sve je više turista sa kućnim ljubimcima koji se susreću sa problemom da nemaju lokaciju gdje bi mogli da se druže sa svojim ljubimcima.

Park za pse bi bilo idealno mjesto za one koji nemaju ograđenu okućnicu ili nemaju u blizini stanovanja neku livadu za istrčavanje i igranje sa psom. Savršen primjer bili bi svi oni vlasnici pasa koji žive u stanu.

Ideja je da se napravi mjesto na kome će psi moći da se istrče, a da pritom ne narušavaju bezbjednost ljudi koji šetaju. Park bi bio pokriven kamerama, tako da bi svaki vlasnik morao da vodi računa o bezbjednosti i higijeni. Poželjno bi bilo da park bude u gradskom centru, a ne na periferiji, jer je ideja da bude dostupan što većem broju vlasnika pasa. Međutim kako teritorija opštine Bar nema mnogo povoljnih lokacija za ovu namjenu trebalo bi razmotriti prvu što bližu dostupnu lokaciju.

Na ulasku u park za pse treba da stoji istaknuta tabla sa pravilima ponašanja, koja je napravljena radi bezbjednosti pasa ali i njihovih vlasnika.

Bar se takođe suočava sa problemom nedostatka plaže koja ima ograđeni dio za kućne ljubimce, što Baru kao jednoj turističkoj destinaciji ne ide u prilog.

Vlasnici pasa u Baru nerijetko se suočavaju sa neprijatnostima kada dođe vrijeme za šetnju kućnih ljubimaca. Nedostatak parkova za pse muči svakog prosječnog vlasnika psa, a taj problem prevazilazi sa šetnjom između zgrada, na šetalištu uz more, pored prometnih saobraćajnica gdje postoji niz opasnosti, ali i negodovanje sugrađana koji nisu ljubitelji životinja.

Na području Bara ne postoji park za pse u kome bi vlasnici uživali u društvu svojih, ali i ljubimaca drugih vlasnika, kao ni ograđeni dio plaže gdje bi se mogli kupati sa svojim psima.

Mjera bi bila razmatranje potencijalne lokacije parka za pse i njegova izgradnja ukoliko se za to steknu uslovi i da se ogradi jedan dio plaže za pse na nekoj lokaciji, a indikator bi bio smanjenje broja pasa na mjestima nepredviđenim i nepogodnim za vlasničke pse kao i povećanje zadovoljstva vlasnika pasa i eventualno povećanje udomljavanja uslijed poboljšanja kvaliteta života i uslova za držanje psa.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, nadležni sekretarijati, JP Morsko dobro, organizacije uključene u partnerstvo.

**Rok:** 2025-2030. godine

## 8.8. SMANJENJE UČESTALOSTI UGRIZA PASA

Organi lokalne samouprave svojim odlukama propisuju način držanja životinja na svojoj teritoriji, mjesta i prostore u kojima se mogu držati kućni ljubimci, kao i mjesto i način izvođenja kućnih ljubimaca na površine javne nemjene i površine u javnom korišćenju. U skladu sa tim, komunalna inspekcija je nadležna za vršenje nadzora nad sprovođenjem odluka organa lokalne samouprave i ona je ta koja nalaže mjere i propisuje odgovarajuće sankcije za nesavjesnog vlasnika. U slučaju nepoštovanja odredbi odluka organa lokalne samouprave, jasno su odlukama precizirane kazne, pa se tako neodgovorni vlasnik može novčano kazniti za učinjeni prekršaj.

Suština je u odgovornom držanju životinja, i u tome da kada se neko odluči za nabavku životinja treba da bude svjestan u šta se upušta, jer je držanje pasa velika obaveza. Potrebno je kažnjavati sve one koji se ne pridržavaju naredbi da svom ljubimcu stave korpu i povodac kad ga izvode u šetnju.

Prema Odluci o uslovima i načinu držanja kućnih ljubimaca i načinu postupanja sa napuštenim i izgubljenim životinjama, pas koji je određen kao opasan drži se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita dobrobiti životinja.

Efikasno sredstvo za smanjenje učestalosti ugriza pasa su edukacije sa ciljem podizanja svijesti i prenošenje odgovornosti na vlasnika psa, te primjena kaznenih odredbi propisanih zakonskom regulativom iz oblasti zaštite dobrobiti životinja (Zakon, podzakonski akti, odluke na lokalnom nivou). Uspostavljanje sistema identifikacije i registracije pasa značajno je za pronalaženje vlasnika psa i naplata štete koju eventualno prouzrokuje napušteni pas. Takođe, jedna od mjera zaštite od napada pasa je i registracija opasnih pasa, te razvijanje odgovornog vlasništva. Vlasnik koji drži opasnog psa treba da prođe obuku sa psom, uz provjeru stepena socijalizacije psa. Ako poslije provjere stepena socijalizacije, opasan pas ne postigne zadovoljavajući nivo socijalizacije, ako i dalje predstavlja opasnost za druge ljude i životinje, takav pas se dalje ne drži i usmrćuje se na human način. Poslove obuke pasa mogu obavljati pravna ili fizička lica registrovana i upisana u evidenciju za tu djelatnost kod Kinološkog saveza Crne Gore, kao i lica registrovana i sertifikovana od strane priznate institucije za obuke pasa.

U protekle tri godine za ujede bezdomnih pasa na teritoriji opštine Bar isplaćeno je ili se čeka isplata značajnih novčanih sredstava za naknadu po ovom osnovu.

Mjera je sprovođenje kaznene politike i ispitivanje slučajeva ujeda zbog eventualnih zloupotreba, kroz saradnju sa svim institucijama uključenim u taj proces (Opština, MUP, tužilaštvo, Ministarstvo zdravlja, Uprava...), pojačane kaznene odredbe. Indikator je smanjenje broja prijavljenih eventualno nastalih šteta, kao i umanjen iznos izdvojenih sredstava za sudske postupke zbog nastale štete od pasa litalica.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, saradnja sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom zdravlja.

**Rok:** Kontinuirano

## 8.9. SANKCIONISANJE NELEGALNIH ODGAJIVAČNICA PASA

U Baru je prepoznat problem nelegalnih odgajivačnica pasa i u tom dijelu je neophodan pojačan inspeksijski nadzor. Takođe je potrebno motivisati ljude da prijavljuju nelegalne odgajivačnice pasa.

Kao što je navedeno odgajivačnice pasa sa tri i više rasplodnih ženki namijenjenih prodaji u komercijalne svrhe obavezne su da ispune veterinarsko-sanitarne uslove i budu registrovane od strane Uprave. Kako postoji nesklad između podataka Kinološkog saveza i Uprave potrebno je intezivirati aktivnosti na obaveznoj registraciji odgajivačnica.

Mjera je organizovanje sastanaka sa nadležnim institucijama kako bi sve odgajivačnice ušle u sistem, a indikator broj sastanaka i broj registrovanih odgajivačnica.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, Kinološki savez Crne Gore, Lokalna uprava.

**Rok:** 2025-2030.godine

#### **8.10. SPRIJEČAVANJE DOVOŽENJA PASA LUTALICA SA TERITORIJA DRUGIH OPŠTINA**

Kako je u opštini Bar veliki problem dovoženje pasa sa teritorija drugih opština, to je neophodno sistematski pristupiti rješavanju ovog problema.

Mjere su da Uprava definiše zakonsku obavezu svih opština da pse lualice čipuju kao svoje vlasništvo, kako bi se na taj način utvrdilo sa teritorije koje opštine isti se dovoze, kao i pojačan inspekcijski nadzor i motivacija građana da prijavljuju takve slučajeve. Takođe je neophodna intenzivna saradnja lokalne uprave sa MUP-om, u cilju kontrole vozila kojim bi se eventualno vršio prevoz pasa sa jedne na drugu teritoriju opština.

Indikator je broj dovezenih pasa iz drugih opština.

**Nosioci aktivnosti:** Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, MUP, Opština Bar,d.o.o. „Lovstvo” Bar, Komunalna policija i inspekcija.

**Rok:** 2025-2030.godine

#### **8.11. NABAVKA KANTI ZA ODLAGANJE PSEĆEG OTPADA**

Sve češće nailazimo na pseći otpad na trotoarima, ispred ulaza u zgrade, što nailazi na negodovanje većine građana. Odlaganje sakupljenog sadržaja vlasnik psa je dužan da odlaže u posebne kante koje su obično postavljene na javnim površinama i za tu namjenu posebno obilježene. Na teritoriji opštine Bar kante za odlaganje psećeg otpada nisu postavljene na javnim površinama.

Mjere su da se nabave nove kante za odlaganje otpada i iste se postave na javnim površinama. Indikatori su smanjenje količine psećeg otpada na ulicama.

**Nosioci aktivnosti:** Opština Bar, DOO “Komunalno preduzeće” Bar.

**Rok:** Kontinuirano

#### **8.12 KONTROLA ŽIVOTNE SREDINE**

Kontrola životne sredine podrazumijeva niz koraka kako bi se napuštenim životinjama i psima lualicama onemogućili izvori hrane. Psi su motivisani da lutaju po javnim mjestima gdeje imaju pristup resursima kao što je hrana. Kako bi se ograničilo lutanje, naročito u određenim područjima gdje se psi ne tolerišu, te pristup ovim resursima mora biti ograničen. To bi se trebalo uraditi pažljivo i u skladu sa mjerama koje smanjuju populaciju pasa lualica, kako bi se spriječilo izglednjivanje pasa kada se uklone izvori hrane ili kada se prebacuju na drugu lokaciju da pronađu izvor hrane. Ovo se može postići na više načina: redovno uklanjanje otpada iz domova ili sa javnih mjesta, ograđivanje lokacija za prikupljanje i odlaganje otpada, upotreba kanti koje sprečavaju hranjenje životinja ili stavljanje kanti van dohvata životinja, edukacija ili sprovođenje mjera kako bi se spriječilo nekontrolisano bacanje otpada, te da se zaustavi namjerno hranjenje pasa na određenim lokacijama.

Rok realizacije: Kontinuirano.

## 9. NEOPHODNI RESURSI

Za implementaciju ovog plana lokalna samouprava treba da obezbjedi odgovarajuće ljudske, infrastrukturne i finansijske resurse.

Finansijski resursi su neophodni za razvoj službi i infrastrukture, kontrolu populacije, postupak sa psima u skladu sa odlukama i ostalim relevantnim propisima na lokalnom nivou i druge planirane aktivnosti i mjere.

Opština Bar će izdvojiti 10.000,00€ godišnje za implementaciju ovog Lokalnog plana.

Takođe će se uspostaviti efikasna međuinstitucionalna saradnja, kao i saradnja sa civilnim sektorom radi efikasnog sprovođenja i održivosti.

Kooperativne aktivnosti odnosno uspostavljanje saradnje sa drugim zainteresovanim grupama koja se bave zaštitom dobrobiti životinja na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou u svrhu podizanja svijesti građana i promovisanja odgovornog vlasništva je od velikog značaja.

## 10. MONITORING I EVALUACIJA PLANA

Monitoring je kontuiran proces koji ima za cilj da provjeri da li se Plan sprovodi i dozvoljava li česte izmjene. Procjena je postupak periodične provjere, koja se obično izvodi pri postignuću određenih rezultata, posredstvom indikatora, da bi se provjerilo da li Plan postiže željene i izrečene ciljeve.

Opština Bar će organizovati sastanke sa predstavnicima radne grupe koji su učestvovali u izradi lokalnog plana dva puta godišnje na kojima će se vršiti postupci provjere i pratiti ostvarivanje željenih ciljeva.

Procjenu će takođe koristiti kao osnovu za odluke u pogledu budućih investicija i nastavljanja Plana. Obije procedure će uključiti mjerenje indikatora odabranih tokom dizajna, jer oni oslikavaju bitne komponente Plana tokom različitih etapa.

Kontrola i monitoring bi trebalo da budu bitan dio Plana. Odabirući pravu listu pokazatelja, u pogledu njihove sposobnosti da odraze promjene koje se moraju mjeriti i koje se mogu mjeriti sa određenom dozom tačnosti, će biti ključ uspjeha u ovoj etapi. Da bi se odabrali ovi pokazatelji bitno je imati jasan plan, kao i šta je potrebno postići ovim Planom. U idealnom slučaju pristupiće se nadziranju i procjeni na parcipativan način, gdje se konsultuju sve bitne zainteresovane strane uključene u proces davanja prijedloga. Takođe bitno je da imamo široke nadzore i da budemo pozitivni tokom ovog procesa, jer se stvari mogu promijeniti u suprotnostima sa očekivanjima. Razotkrivanje problema ili nedostataka bi se trebalo vidjeti kao prilike da se poboljša Plan, a ne kao greške koje iziskuju pravdanje. Koncept monitoringa i procjene nije komplikovan, ali ima puno odluka koje treba donijeti o tome šta se mjeri, način kako treba uraditi i kako se rezultati trebaju analizirati i koristiti.

Četiri glavna razloga za praćenje i ocjenjivanje Plana su:

- 1) poboljšanje sprovođenja, prepoznavanje problema i uspješnih mjera djelovanja;
- 2) procjena stanja kako bi se pokazalo u kojoj mjeri Plan ostvaruje svoje ciljeve;
- 3) poređenje uspješnosti metoda koje se koriste na različitim lokacijama i u različitim situacijama (pod pretpostavkom da su metode standardizovane);
- 4) redovno usklađivanje Plana.

Praćenje i evaluacija je stalan proces kojim se teži provjera napretka Plana i programskih mjera u odnosu na ciljeve definisane strategijom i lokalnim Planom i omogućava redovno usklađivanje. Opšti indikatori koje treba pratiti su:

- 1) veličina populacije pasa, rasprostranjenosti i gustina;
- 2) zdravlje i dobrobit pasa u ciljnoj populaciji (npr. tjelesnog stanja, stanje kože, povreda ili šepavost), kao i pasa koji su obuhvaćeni programom npr. CNR (ako intervencije uključuju direktno postupanje sa psima, treba pratiti dobrobit pasa kao rezultat tog postupanja);
- 3) učestalost zoonoza kod životinja i ljudi;
- 4) stav i ponašanje zajednice prema psima, vlasnički trendovi i odgovornost vlasnika.

Postoje mnogi izvori informacija koji se mogu koristiti u svrhu praćenja:

- 1) povratne informacije (npr. putem korišćenja upitnika ili anketa);
- 2) podaci i mišljenja dobijena od relevantnih stručnjaka (npr. veterinarima, ljekarima);
- 3) mjerenja i procjene broja i kondicije pasa (direktna posmatranja i procjene broja i gustine populacije- sistem detekcije Talea).

O rezultatima sprovođenja plana lokalne uprave godišnje izvještavaju Upravu i Savjet za zaštitu životinja, najkasnije do 30. aprila tekuće za prethodnu godinu.

Uprava izvještava Vladu Crne Gore jednom godišnje o realizaciji plana, najkasnije do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.

**Nosioci aktivnosti:** Lokalne samouprave u saradnji sa nadležnim institucijama i drugim zainteresovanim stranama, Uprava, Savjet za zaštitu životinja, lokalni veterinari, NVO.

**Rok:** Najmanje dva puta godišnje.

## 11. LITERATURA

### Relevantni linkovi i izvori:

- 1) OIE-Terrestrial Animal Health Code 2009, Chapter 7.7. Guidelines on straydog population control;
- 2) Rezultati ispitivanja sprovedeni u kontekstu OIE Platforme za dobrobit životinja u Evropi,
- 3) ICAM, Dog Population Management Guidelines;
- 4) ICAM, Are we making a difference;
- 5) CNVR – Catch Neuter Vaccinate Release, prev. Mjera kontrole Uhvati-steriliši-vakciniši protiv bjesnila-pusti;
- 6) Programa-za-kontrolu-populacije-pasa-u-Crnoj-Gori

**Skraćenice:**

CNR - uhvati-steriliši-pusti

CNVR – uhvati-steriliši-vakciniši-pusti

I&R – identifikacija i registracija

MPŠV – Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova

PEP – postekpozicijska profilaksa

Uprava – Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove

UVCG – Udruženje veterinara Crne Gore

UVMPCG – Udruženje veterinara male prakse

VA – Veterinarska ambulanta

VKCG – Veterinarska komora Crne Gore

WHOAM – Svjetska organizacija za zdravlje životinja

## 12. POPIS SLIKA I GRAFIKONA

Slika br. 1. Sklonište za napuštene životinje u Baru.

Slika br. 2. Veterinarski tretman u Skloništu za napuštene životinje u Bar.

Slika br. 3. Slika pasa u Skloništu za napuštene životinje u Baru.

## 13. AKCIONI PLAN

AKCIONI PLAN				
<b>Operativni cilj: uspostavljanje održivog sistema za kontrolu populacije pasa u opštini Bar radi poboljšanja zdravlja i dobrobiti vlasničkih pasa i pasa lualica, a u konačnom, zaštite zdravlja životinja i ljudi</b>				
Indikator učinka 1: veličina populacije pasa lualica, rasprostranjenost i gustina				
Indikator učinka 2: učestalost zoonoza kod životinja				
AKTIVNOSTI I MJERE	INDIKATOR REZULTATA	NOSIOCI AKTIVNOSTI	ROK	IZVOR FINANSIRANJA
<b>8.1. Usvajanje i promocija Lokalnog plana za kontrolu populacije pasa i njegovo praćenje sa početnom procjenom broja pasa i njegove rasprostranjenosti</b>				
Usvajanje lokalnog plana	Evaluacija projekata sprovedenih u saradnji sa NVO sektorom	Opština Bar	IV kvartal 2025. godine	Nema fiskalnog uticaja na budžet
Implementacija usvojenog lokalnog plana - Sastanci radne grupe dva puta godišnje za nadgledanje implementacije plana	Broj sastanaka radne grupe i realizovane aktivnosti	Opština Bar u saradnji sa nadležnim institucijama i drugim zainteresovanim stranama	2025-2030.	Već izdvojena sredstva za sterilizaciju, identifikaciju i vakcinaciju pasa lualica na godišnjem nivou
				<u>Ima fiskalnog uticaja na budžet</u> : sastanci radne grupe dva puta godišnje: ukupno: 60€ (za reprezentaciju i troškove prevoza učesnika)

Kampanje za promociju odgovornog držanja pasa, kampanje podizanja svijesti kroz medije, organizovanje tribina i radionica na lokalnom nivou, anketiranje ciljnih grupa, dijeljenje promotivnog materijala i sl.	Evaluacija projekata sprovedenih u saradnji sa NVO sektorom	Opština Bar u saradnji sa nadležnim institucijama i drugim zainteresovanim stranama (NVO, lokalni veterinari itd.)	2025-2030.	2.500€ (500€ godišnje)
<b>8.2. Identifikacija i registracija pasa u skladu sa zakonom</b>				
Sprovođenje obaveznog popisa neidentifikovanih i nevakcinisanih vlasničkih pasa	Broj vlasnika kao i broj identifikovanih i vakcinisanih vlasničkih pasa	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar i NVO	2025-2030.	7.500€ (1.500€ godišnje)
Brojanje pasa lualica	Broj pasa lualica kao i broj identifikovanih i vakcinisanih pasa lualica	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar i NVO	2025-2030.	
Subvencioniranje identifikacije (mikročipovanja) i vakcinacije protiv bjesnila vlasničkih pasa	Broj vlasnika kao i broj identifikovanih i vakcinisanih vlasničkih pasa	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar i Veterinarska ambulanta	2025-2030.	7.500€ (1.500€ godišnje)
Identifikacija (mikročipovanje) i vakcinacija protiv bjesnila pasa lualica u cjelosti do isteka zaliha	Broj pasa lualica kao i broj identifikovanih i vakcinisanih pasa lualica	d.o.o. "Lovstvo" Bar	2025-2030	Već izdvojena sredstva za identifikaciju i vakcinaciju pasa lualica na godišnjem nivou
Nabavka 4 čitača mikročipova za Komunalnu policiju i organizovanje obuke		NVO	IV kvartal 2025.	Nema fiskalnog uticaja na budžet

<b>8.3. Kontrola razmnožavanja</b>				
Subvencioniranje sredstava za sterilizaciju/kastraciju u visini od 50% za vlasničke pse	Broj vlasnika kao i broj sterilisanih/kastriranih vlasničkih pasa	Opština Bar, veterinarske ambulante	2025-2030.	8.000€
Sterilizacija/kastracija pasa lualica	Broj sterilisanih/kastriranih pasa lualica	d.o.o. "Lovstvo" Bar	2025-2030.	Već izdvojena sredstva za sterilizaciju pasa lualica na godišnjem nivou
<b>8.5. Saradnja sa Lovčkim udruženjem u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa</b>				
Saradnja i angažovanje lovačkog udruženja Bar u dijelu kontrole populacije lovačkih pasa - Organizovanje sastanka na godišnjem nivou	Broj uključenih lovaca na sastancima kao i veći broj popisanih lovačkih pasa a smanjen broj istih na ulicama	Opština Bar, Lovачko udruženje	2025-2030.	200€ (troškovi sastanaka)
Promovisanje obavezne identifikacije i registracije lovačkih pasa i vakcinacije protiv bjesnila lovačkih pasa	Broj popisanih i vakcinisanih lovačkih pasa	Opština Bar, lovačko udruženje, NVO	2025-2030.	Nema fiskalnog uticaja na budžet
<b>8.6. Edukacija djece u obrazovnim ustanovama o odgovornom vlasništvu kućnih ljubimaca</b>				
Izrada i dijeljenje brošura ciljnoj grupi, podizanje svijesti u javnosti kroz štampane i elektronske medije	Broj realizovanih objava u medijima	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, NVO, lokalni mediji, relevantne institucije	2025-2030.	500€
Uspostavljanje saradnje sa obrazovnim institucijama u kojima će se organizovati edukativna predavanja o kućnim ljubimcima - Organizovana predavanja najmanje dva puta godišnje	Broj organizovanih edukativnih predavanja	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, NVO, lokalni mediji, relevantne institucije	2025-2030.	500€
<b>8.7. Razmatranje lokacije parka za pse i ograđenog dijela plaže za pse</b>				
Razmotriti lokaciju parka za pse u centru ili što bliže dostupnu lokaciju i izgradnja parka ukoliko se steknu uslovi	- Smanjen broj vlasničkih pasa na mjestima nepredviđenim i nepogodnih za njih - povećanje zadovoljstva vlasnika pasa i povećanje udomljavanja	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, nadležni sekretarijati	2025-2030.	Ima fiskalnog uticaja na budžet Isti će biti naknadno definisani
Ograditi jedan dio plaže za pse na nekoj lokaciji	-Smanjen broj vlasničkih pasa na plažama koje nisu predviđene za njih	Opština Bar, nadležni sekretarijati, JP Morsko dobro	2025-2030.	Ima fiskalnog uticaja na budžet

				Isti će biti naknadno definisani
<b>8.8. Smanjenje učestalosti ugriza pasa</b>				
Sprovođenje kaznene politike i ispitivanje slučajeva ujeda zbog eventualne zloupotrebe	Smanjenje broja prijavljenih šteta, umanjen iznos izdvojenih sredstava za sudske postupke zbog nastale štete	Opština Bar, Saradnja sa MUP-om i Ministarstvom zdravlja	Kontinuirano	Nema fiskalnog uticaja na budžet
Pojačane kaznene odredbe	Smanjenje broja prijavljenih šteta, umanjen iznos izdvojenih sredstava za sudske postupke zbog nastale štete	Opština Bar, Komunalna inspekcija i policija	Kontinuirano	Nema fiskalnog uticaja na budžet
<b>8.9. Sankcionisanje nelegalnih odgajivačnica pasa</b>				
Organizovanje sastanka sa nadležnim institucijama kako bi sve odgajivačnice ušle u sistem	Broj sastanaka i broj registrovanih odgajivačnica	Opština Bar, d.o.o. "Lovstvo" Bar, Kinološki savez Crne Gore	2025-2030.	100€ (troškovi sastanaka)
<b>8.10. Spriječavanje dovoženja pasa lualica sa teritorija drugih opština</b>				
Uprava da definiše zakonsku obavezu svih opština da sve pse lualice čipuju kao svoje vlasništvo	Smanjen broj dovezenih pasa iz drugih opština	Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove	2025-2030.	Nema fiskalnog uticaja na budžet
Pojačan inspeksijski nadzor	Smanjen broj dovezenih pasa iz drugih opština	Komunalna policija i inspekcija	2025-2030.	Nema fiskalnog uticaja na budžet
Intenzivna saradnja lokalne uprave sa MUP-om	Smanjen broj dovezenih pasa iz drugih opština	Opština Bar, MUP	2025-2030.	Nema fiskalnog uticaja na budžet
<b>8.11. Nabavka kanti za odlaganje psećeg otpada i obnova postojećih</b>				
Urediti i obnoviti postojeće kante za odlaganje psećeg otpada i nabavka novih za ostale djelove grada	Smanjenje količine psećeg otpada na ulicama	Opština Bar, Komunalno Bar d.o.o.	kontinuirano	2500€ izdvojeno za nabavku kanti u 2026.godini
Određivanje lokacije za nove kante	Smanjenje količine psećeg otpada na ulicama	Opština Bar, Komunalno Bar d.o.o.	kontinuirano	Nema fiskalnog uticaja na budžet

**Obrađivač:**

Sekretarijat za komunalne poslove i saobraćaj

**VD SEKRETAR**

Dejan Škerović